

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเสพยาบ้า :
ศึกษากรณีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดชลบุรีนี้ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เปรียบเทียบ
ปัจจัยที่มีผลให้นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดชลบุรีที่มีพฤติกรรมการเสพยาบ้า โดยได้
ศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีต่อไปนี้

1. แนวคิดเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัว
2. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
3. ทฤษฎีการคบหาสมาคมและการเสริมแรง
4. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัว

กระบวนการเรียนรู้ของบุคคลตั้งแต่แรกเกิดเป็นต้นมาเกี่ยวกับแบบแผนของสังคม
ได้แก่ ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม ฯลฯ เพื่อให้
บุคคลรู้จักบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบที่ควรปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม และเป็นที่ยอมรับ
ของบุคคลในสังคมนั้น ๆ กระบวนการเหล่านี้เรียกว่า สังคมประกิด Socialization (กมลรัตน์ หล้าสุ
วงษ์, 2527 : 132) ซึ่งชัยพร วิชชาวุธ และคนอื่น ๆ (Broom and Selznick, 1968 อ้างใน ชัยพร วิช
ชาวุธ และคนอื่น ๆ , 2526 : 170 - 171) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คือการอบรมจัดเกลาทางสังคมซึ่งมี
ความหมาย 2 นัย ดังนี้ การอบรมจัดเกลาทางสังคม หมายถึง การถ่ายทอดวัฒนธรรมของบุคคล
ตั้งแต่แรกเกิดจนสามารถเรียนรู้มีส่วนร่วมในสังคมได้จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ และในแง่ของบุคคล
การอบรมจัดเกลา หมายถึง การเพิ่มพูนความสามารถและพัฒนาบุคคล การอบรมจัดเกลาทางสังคม
เป็นตัวกำหนดอุปนิสัยและเงื่อนไขที่จำเป็นในความเป็นปัจเจกบุคคล

จากความหมายดังกล่าว การอบรมจัดเกลาทางสังคมจึงเป็นตัวการสำคัญในการ
ถ่ายทอดวัฒนธรรมและช่วยเพิ่มพูนพัฒนาความสามารถของมนุษย์ สำหรับผู้ที่มีแนวโน้มปัญหาอยู่ใน
เกณฑ์ปกติการเรียนรู้ระเบียบทางสังคมจะเกิดมีตลอดชีวิต โดยจะทำให้บุคคลผู้นั้นมีความเข้าใจ
สังคมและวัฒนธรรมของคนมีชีวิตรอยู่ในหมู่คณะอย่างผาสุก (ปรีชา ชรรมา และฉาวร เกิดเกียรติ
พงษ์, 2516 : 9-10)

ในการเรียนรู้หรือการถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ ระเบียบ แบบแผน กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ฯลฯ ของสังคมหนึ่ง ๆ จากชนรุ่นหนึ่งไปสู่ชนอีกรุ่นหนึ่งต่อ ๆ หน้านั้น จำเป็นต้องมีตัวแทนเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ (ประมวลน้อยเจริญ, 2532 : 32) และสื่อกลางสำคัญในการถ่ายทอดการเรียนรู้หรือถ่ายทอดสิ่งที่ได้กล่าวมานั้น สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีความสำคัญต่อชีวิตของเด็กในการสร้างลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพของเด็ก การอบรมเลี้ยงดู การสั่งสอน ตลอดจนความเชื่อ เจตคติของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวมีผลต่อบุคลิกภาพและพัฒนาการของเด็กในทุก ๆ ด้าน (กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, 2527 : 133) เชียมเบิร์ก และสมิท (Shiamborg & Smith, 1982 อ้างใน ภาคทองใบ อุภภิรมย์, 2530 : 8 - 9) ได้ประมวลจากข้อคิดเห็นของนักจิตวิทยาหลายท่านซึ่งได้กล่าวถึงลักษณะของบิดามารดาที่บุตรวัยรุ่นคาดหวังว่าจะได้จากบิดามารดา ได้แก่

1. ให้ความสนใจและความช่วยเหลือแก่บุตร สิ่งนี้เด็กวัยรุ่นจะทราบว่าบิดามารดาอาทรต่อคนหรือไม่ ก็คือความสนใจที่บิดามารดามีต่อคน และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ เมื่อถึงคราวจำเป็น เพราะบุคคลวัยรุ่นยังต้องการความเอาใจใส่สนใจจากบิดามารดาอยู่
2. ขอมรับฟังและเข้าใจความคิดของบุตร มีเวลาพูดคุยกับบุตรบ้าง เด็กวัยรุ่นมักจะบ่นว่าบิดามารดาไม่ค่อยยอมฟังความคิดเห็นของเขาบ้าง และไม่ยอมเข้าใจจิตใจและความรู้สึกของเขา เด็กวัยรุ่นต้องการความเห็นอกเห็นใจจากบิดามารดา และอยากให้บิดามารดาทราบว่าเขามีเรื่องสำคัญที่อยากปรึกษา
3. วัยรุ่นต้องการความรัก และการยอมรับจากบิดามารดา องค์ประกอบที่สำคัญของความรักที่เด็กต้องการ ก็คือการยอมรับ
4. ความไว้วางใจ บิดามารดาบางคนไม่ไว้วางใจบุตรที่กำลังเป็นวัยรุ่น จึงมักจะแสดง ความห่วงใย และวิตกกังวลในบุตรวัยรุ่นมากเกินไป
5. ต้องการความเป็นอิสระ สิ่งที่บุคคลวัยรุ่นต้องการมากในระหว่างหัวเลี้ยวหัวต่อนี้คือ "ความเป็นอิสระ" ซึ่งเป็นสิ่งที่วัยรุ่นปรารถนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเป็นอิสระในทางพฤติกรรม (การกระทำ) วัยรุ่นต้องการให้บิดามารดาอนุญาตให้คนทำอะไร ได้ตามที่ตนปรารถนา แต่จะต้องค่อยเป็นค่อยไปที่ละน้อย ไม่ใช่ปล่อยให้กลายเป็นอิสระโดยทันที

การ์คเนอร์ (Gardner, 1964 อ้างใน กวินทร์ ชรรมนุด; 2522 : 17 - 18) กล่าวถึงบุคลิกลักษณะของเด็กตั้งแต่ความคิด ทศนคติ ทักษะ ความชำนาญที่มีอยู่ในตัวเด็ก ซึ่งผ่านกระบวนการถ่ายทอดมาจากพ่อแม่ หรือสมาชิกในครอบครัวทั้งสิ้น

ทั้งนี้การอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็นหน้าที่สำคัญของครอบครัวในการปลูกฝังจิตลักษณะที่สำคัญและวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กจะส่งผลข้องเกี่ยวกับพัฒนาการทางจิตใจและพฤติกรรมของเด็ก และชาวไทย ได้มีนักวิจัยได้ศึกษาและรวบรวมวิธีการอบรมเลี้ยงดูไว้ใน 5 มิติ (งามดา วณิชานนท์, 2534 : 123-134) ได้แก่

- (1) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน
- (2) การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์
- (3) การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย
- (4) การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม
- (5) การอบรมเลี้ยงดูให้พึ่งตนเองเร็ว

(1) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายความว่า การที่บิดามารดารายงานว่าในการปฏิบัติต่อบุตร คนได้แสดงความรัก โกร๋ เอาใจใส่ สนใจทุกข์สุขบุตรของตนมากเพียงใด มีความใกล้ชิดกับบุตร โดยสนใจกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับบุตรมากน้อยเพียงไร นอกจากนั้นยังเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ การสนับสนุนช่วยเหลือ และการให้ความสำคัญแก่บุตรด้วย การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนนี้ เป็นการให้ในสิ่งที่บุตรต้องการทั้งเงิน ฉะนั้น บิดามารดาที่เลี้ยงดูบุตรด้วยวิธีนี้จึงเป็นผู้ที่บุตรรักและบุตรเห็นความสำคัญของบิดามารดา ซึ่งจะทำให้บุตรยอมรับการอบรมสั่งสอนต่าง ๆ ของบิดามารดาได้โดยง่าย และยอมรับบิดามารดาเป็นแบบอย่างโดยไม่รู้สึกตัว (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2528)

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนนี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการที่บิดามารดาจะสามารถถ่ายทอดลักษณะต่าง ๆ ไปสู่เด็กนอกจากนั้นทฤษฎีพัฒนาการทางอารมณ์สังคมของอิริคสัน ยังกล่าวว่า เด็กทารกได้รับความสุขความพอใจจากการดูแลอย่างใกล้ชิดของมารดาตั้งแต่แรกเกิด เด็กจะเกิดความรู้สึกรักใคร่ไว้วางใจมารดา และเมื่อโตขึ้นจะแผ่ขยายความรู้สึกรักใคร่ไว้วางใจนี้ไปยังผู้อื่นและสภาพแวดล้อมที่แปลกใหม่ ทำให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีในระยะต่อมา ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การมีสุขภาพจิตที่ดีของเด็กโดยตรง (Erikson, 1968 อ้างใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2528 : 5) และพบว่าลักษณะมุ่งอนาคตซึ่งหมายถึงความสามารถในการคาดการณ์ไกลและรู้จักบังคับตนให้ออกได้รอได้นั้น เป็นลักษณะทางจิตอีกลักษณะหนึ่งที่ปรากฏเด่นชัดในวัยรุ่นที่รายงานว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม, 2520 : ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ, 2529)

สำหรับผลการวิจัยในต่างประเทศเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนกับจิตลักษณะทางจิตธรรม พบว่า มารดาที่ยอมรับบุตรและใช้การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบให้ความรัก บุตรจะเป็นผู้มีมโนธรรมสูง มีการยึดอำนาจภายในตน มีความด้านทานต่อสิ่งชั่วร้าย มีความรู้สึกสำนึกผิดและกล้าสารภาพผิด มีความรับผิดชอบในตัวเอง มีความก้าวร้าวน้อย และให้ความร่วมมือต่อผู้อื่นเป็นอย่างดี (Sears et al., 1957 ; Hoffman, 1970 ; Becker, 1964 อ้างใน ลาดทองใบ ภูอภิรมย์, 2530 : 11)

อนึ่ง ลาคทองใบ ภู่อภิรมย์ (2530) ได้ศึกษาบทบาทของครอบครัวในการป้องกันการคิดยาเสพติดของนักเรียนวัยรุ่น พบว่าการเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนเป็นปัจจัยทางครอบครัวที่สำคัญอย่างยิ่งในการต้านหรือป้องกันเด็กให้พ้นจากการมีโอกาสดคิดยาเสพติด 3 ด้าน คือ การรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ปริมาณการชักจูงจากเพื่อน และปริมาณความใกล้ชิดคิดยาเสพติด (ซึ่งได้แก่การรู้จักผู้ซื้อหรือขายยาเสพติด ทราบว่ามีผู้ใช้หรือคิดยาเสพติดในและละแวกบ้าน เป็นต้น)

จึงอาจสรุปได้ว่าผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากจะเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรมสูง มีสุขภาพจิตดี มุ่งอนาคตสูง มีความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น ไม่ทำผิดระเบียบหรือกฎหมายบ้านเมือง และเป็นผู้ที่มีภูมิด้านทางการคิดยาเสพติด ฉะนั้นการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากจึงเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมกับเยาวชนไทยทุกเพศทุกวัย

(2) การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายความว่า การที่บิดามารดาได้อธิบายเหตุผลให้แก่บุตรในขณะที่มีการส่งเสริมหรือชักจูงการกระทำของบุตรหรือลงโทษบุตร นอกจากนั้น บิดามารดาที่ใช้วิธีการนี้ยังให้รางวัลและลงโทษบุตรอย่างเหมาะสมกับการกระทำของบุตรมากว่าที่จะปฏิบัติต่อบุตรตามอารมณ์ของตน การกระทำของบิดามารดาจะเป็นเครื่องช่วยให้บุตรได้เรียนรู้และรับทราบถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรกระทำ นอกจากนั้นยังช่วยให้บุตรสามารถจะทำนายว่าตนจะได้รับรางวัลหรือโดนลงโทษจากบิดามารดา หลังจากที่ตนกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ แล้วมากน้อยเพียงใด การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลนี้เดิมมีหลายความหมาย เช่น หมายถึงการที่บิดามารดาบอกให้เด็กทราบว่าพฤติกรรมนั้น ๆ เป็นพฤติกรรมที่น่าปรารถนาหรือไม่น่าปรารถนา นอกจากนั้นยังหมายถึง การชี้แจงให้เด็กทราบถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดจากการกระทำของเด็ก ซึ่งส่งผลกระทบต่อบิดามารดาหรือผู้อื่น ต่อมาภายหลังวิธีนี้จึงหมายถึงการใช้เหตุผลในการส่งเสริมหรือชักจูงพฤติกรรมของเด็ก และมีการลงโทษหรือให้รางวัลอย่างเหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็กด้วย อาจกล่าวได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลนั้น ในปัจจุบันเป็นมิติที่มีความหมายกว้างขวางกว่าที่เคยใช้มาแต่เดิม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2528)

ในการประมวลผลการวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กและจริยธรรมของเด็ก ฮอฟแมน (Hoffman, 1970 อ้างใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2528 : 9) พบว่าการที่มีมารดาใช้เหตุผลกับเด็กนั้น เกี่ยวข้องกับความสามารถในการต้านทานสิ่งชั่วร้ายของเด็ก และเมื่อทำผิดแล้วเด็กจะรู้สึกละอายและขอมรับผิด ผลเช่นนี้พบแต่เฉพาะในเด็กโตและวัยรุ่น การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก เกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก โดยเริ่มปรากฏความสัมพันธ์อย่างเด่นชัดตั้งแต่ช่วงวัยรุ่นเป็นต้นไป นอกจากนี้งานวิจัยวัยรุ่นในประเทศไทยสองเรื่องยังพบผลที่สอดคล้องกันว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลนี้เป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดของความสามารถ ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในหมู่วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ 2520, 2524)

สรุป การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลเป็นสิ่งที่นักวิชาการพบว่ามีความสำคัญต่อจิตใจและพฤติกรรมของเด็กมานานแล้ว โดยเฉพาะเกี่ยวข้องกับลักษณะทางจริยธรรม และเป็นปัจจัยในการสร้างภูมิปัญญาทางการศึกษาเสถียร โดยพบความสำคัญในกลุ่มวัยรุ่น แต่ผลเช่นนี้จะพบในกลุ่มวัยรุ่น แต่เด็กก็ควรได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้มีมาตั้งแต่ยังเล็กอย่างสม่ำเสมอจนเติบโต

✓ (3) การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย

การลงโทษเด็กทำผิดนี้เป็นสิ่งที่นักจิตวิทยาได้ศึกษามากโดยการวิจัยเรื่องแรก ๆ ทางด้านการอบรมเลี้ยงดูที่เกี่ยวข้องกับจิตใจและพฤติกรรมเด็ก ได้เน้นความสำคัญของวิธีการที่บิดามารดาใช้ลงโทษเด็กเป็นอันดับแรก และถ้าจะพิจารณาอายุของเด็กที่ถูกศึกษาก็จะเห็นว่าวิธีการลงโทษนี้ผู้ใหญ่ใช้กับเด็กตั้งแต่เริ่มเดินเมื่อเป็นทารก เช่น ในการหย่านม การฝึกขับถ่าย และการห้ามปรามการกระทำของเด็ก เป็นต้น (RyBack et al., 1980 อ้างใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2528 : 10) การลงโทษที่ได้มีการศึกษากันนั้นมีหลายวิธี เช่น การใช้อำนาจบังคับโดยการลงโทษทางกาย การใช้วาจาว่า การวิงวอน การงดแสดงความรักใคร่ เมตตาและการดัดนิสัยต่าง ๆ เป็นต้น อาจแบ่งวิธีการลงโทษออกได้เป็น 2 ประเภท คือ การลงโทษทางกาย และการลงโทษทางจิต

การลงโทษทางกาย หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ใช้กำลังกายลงโทษเด็กให้เจ็บกายด้วยการเขี่ยตี ทุบ ทุบ ฯลฯ การลงโทษด้วยวิธีนี้สามารถยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กได้เพียงชั่วคราวเท่านั้น การลงโทษเด็กโดยเฉพาะการทำให้เด็กเจ็บกาย เป็นวิธีการปรับพฤติกรรมที่บิดามารดามักใช้อย่างจงใจ ใจมากและใช้บ่อยกว่าการให้รางวัล เมื่อเด็กทำความดี งานวิจัยมารดาไทยได้แสดงไว้อย่างชัดเจนว่า มารดาไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งมารดาที่มีการศึกษาดำรงจะเพิกเฉยเมื่อเห็นบุตรทำความดี (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง, 2521) ในเรื่องนี้ผู้วิจัยได้อภิปรายผลไว้ว่าการเพิกเฉยเมื่อเด็กทำความดีเป็นการกระทำที่ผลหลักวิชาการอย่างมาก การเพิกเฉยไม่รู้ไม่เห็นต่อการทำความดีของเด็กมีผลเท่ากับการลงโทษเด็กและทำให้เด็กไม่ทราบว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ควรทำซ้ำอีกหรือไม่ ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าควรให้รายงานผลเมื่อเด็กทำความดีและให้อย่างสม่ำเสมอจนกระทั่งโต

การลงโทษทางจิต เป็นวิธีการลงโทษอีกวิธีหนึ่งที่บิดามารดามีวิธีการหลายอย่างที่จะแสดงให้เด็กทราบว่าพฤติกรรมของเด็กไม่เป็นที่ยอมรับ เช่น ชูจะไม่ให้รางวัล ชูจะไม่รัก ชูจะไม่ไปอยู่ที่อื่น มองด้วยสายตาเชิงตำหนิบอกให้เด็กทราบว่าเด็ก โดจะไม่แสดงพฤติกรรมเช่นนั้น

โกรนเดอร์ (Grinder, 1962 อ้างใน ลาดทองใบ ฤทธิรมย์, 2530 : 17) ได้ประมวลข้อคิดเห็นของ ไวตัง และ ไชล์ด ทอสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยการบอกว่าจะไม่รัก ชูจะไม่ให้รางวัล ชูจะส่งไปอยู่ที่อื่น ฯลฯ เป็นวิธีที่มีแนวโน้มจะทำให้เด็กปฏิบัติตามจุดประสงค์ของบิดามารดาได้มากกว่าวิธีลงโทษทางกายหรือชูจะลงโทษทางกาย ปฏิบัติวิทยาของเด็กที่แสดงให้เห็นการรู้สึกสำนึกผิดมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและการลงโทษทางจิต

ส่วนเบอร์ตัน และคณะ (Burton et al., 1961 อ้างใน ลาคทองใบ ภูอภิรมย์, 2530 : 17) พบว่า ความต้านทานต่อสิ่งมีชีวิตมีส่วนเกี่ยวข้องกับการลงโทษทางจิต

จากทฤษฎีการเรียนรู้ชี้ให้เห็นว่า การลงโทษเด็กที่แสดงความก้าวร้าวอาจทำให้เด็กยับยั้งการแสดงความก้าวร้าวได้ชั่วคราวเท่านั้น ส่วนเด็กที่ถูกลงโทษเพราะแสดงความก้าวร้าวในบ้านอาจไปแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวที่อื่นในสถานการณ์ที่ไม่มีกรลงโทษก็ได้ ทั้งนี้เพราะบิดามารดาไม่ได้ระหนักว่าขณะที่ตนลงโทษลูกนั้นเด็กก็เห็นตัวอย่างการแสดงความก้าวร้าวจากบิดามารดาด้วยการเมียนตีหรือคู่คำก็ตม จึงเป็นผลให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าวคิดเป็นนิสัยต่อมา (Bronfenbrenner & Mahoney, 1975 ; Mussen & Conger, 1956 ; Kaufman, 1970 อ้างใน ลาคทองใบ ภูอภิรมย์, 2530 : 18)

ครอบครัวไทยที่เชื่อถือสุภามิตโบราณว่า "รักวัวให้ผู้ง รักลูกให้ดี" มักจะใช้วิธีการลงโทษทางกายเพื่อยับยั้งพฤติกรรม ไม่ฟังประสงค์ของบุตร ฮอฟแมน (Hoffman, 1970 อ้างใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ, 2528 : 11) ได้พิจารณาเปรียบเทียบอิทธิพลของการลงโทษทางกายและการลงโทษทางจิต แล้วสรุปว่าการลงโทษทางกายนั้นมีประโยชน์เพียงเล็กน้อย คือ สามารถยับยั้งพฤติกรรมได้ชั่วคราว แต่การลงโทษทางกายนี้มีผลเสียต่อเด็กมากเพราะสอนให้เด็กก้าวร้าว รังแก ช่มเหงผู้ที่อ่อนแอกว่า ทำให้เด็กเกลียดกลัวผู้ลงโทษและหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับที่เด็กเคยถูกลงโทษทางกายนั้น ส่วนการลงโทษทางจิตให้ผลดีในการเสริมสร้างจริยธรรมของเด็กอยู่บ้าง

จากการประมวลผลการวิจัยในต่างประเทศหลายเรื่อง ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528) ได้ข้อสรุปที่คล้ายคลึงกันว่า การลงโทษทางกายนั้น เกี่ยวข้องกับการมีจริยธรรมต่ำของเด็กและการโกงของวัยรุ่นตอนปลาย ส่วนการลงโทษทางจิตนั้นในบางครั้งก็ไม่เกี่ยวข้องกับการมีจริยธรรม แต่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเอื้อเฟื้อในเด็กชายและการมีมโนธรรมสูง สำหรับการวิจัยวัยรุ่นไทยพบว่า การลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย มีประโยชน์ในการปลูกฝังจริยธรรมและเกี่ยวข้องกับการลักษณะมุ่งอนาคตสูงของวัยรุ่น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์, 2520 ; ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2521 ข.)

สรุปได้ว่าการลงโทษทางจิตมากกว่าทางกายให้ผลดีในการเสริมสร้างจริยธรรมและลักษณะมุ่งอนาคต และยับยั้งพฤติกรรมไม่เหมาะสมของเด็กได้ การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตเหมาะสมกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายในเด็กชายและหญิงที่มีอายุเกิน 7 ปีขึ้นไป (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2528 : 11)

✓ (4) การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม

การควบคุมมากหมายถึง การออกคำสั่งให้เด็กทำตาม แล้วผู้ใหญ่คอยตรวจตรา ใกล้เคียงว่าเด็กทำตามที่ตนต้องการหรือไม่ ถ้าเด็กไม่ทำตามก็จะลงโทษเด็ก ส่วนการควบคุมน้อย

หมายถึงการปล่อยให้เด็กรู้จักคิดตัดสินใจเองว่าควรทำหรือไม่ควรทำสิ่งใดและเปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเองบ้าง โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเด็กมากนัก ผู้ใหญ่ไทยมักเข้าใจสับสนเกี่ยวกับการควบคุมเด็กและการทำตนใกล้ชิดกับเด็ก สองวิธีนี้ต่างกัน วิธีหลังมีลักษณะใกล้ชิดเชิงกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนซึ่งที่ได้กล่าวมาแล้ว

จากการประมวลผลการวิจัยในต่างประเทศ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2528) ได้สรุปว่า การควบคุมน้อยจะให้ผลดีต่อจิตใจของเยาวชนหรือไม่ขึ้นอยู่กับอายุและเพศของเด็ก โดยอาจกล่าวได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมากนั้นมีประโยชน์ต่อเด็กเล็กถึงวัยรุ่นตอนต้น และมีประโยชน์ต่อเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย การศึกษากับเด็กเล็กมักพบประโยชน์ของการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมในปริมาณค่อนข้างสูง ส่วนการวิจัยวัยรุ่นตอนกลาง (ตั้งแต่อายุ 15 ปีขึ้นไป) พบประโยชน์ของการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมในปริมาณน้อย นักวิจัยในต่างประเทศได้ให้ความเห็นว่า การที่บิดามารดาใช้การควบคุมบุตรในปริมาณเท่าที่จำเป็นเมื่อเพื่อให้บุตรเชื่อฟังและไม่ควบคุมในปริมาณที่มากเกินไปจะทำให้เยาวชนมีวิเศษธรรมสูงที่สุด และการควบคุมในปริมาณที่มากเกินไปในวัยรุ่นตอนกลางเป็นต้นไป อาจทำให้ผู้รับมีสุขภาพจิตเสื่อมและก้าวร้าวได้ (Becker, 1964 อ้างใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ, 2528 : 12)

สรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมากจะใช้ได้ผลแต่เฉพาะกับเด็กก่อนวัยรุ่นที่เป็นหญิง ส่วนเด็กชายที่เข้าสู่วัยรุ่นเป็นต้นไปควรได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย ทั้งนี้เพราะวัยรุ่นชายมักชอบต่อต้านการควบคุมจากบิดามารดามากกว่าวัยรุ่นหญิง (Hilgard et.al., 1971 อ้างใน ลาคทองไทย ฤทธิรมย์, 2530 : 16)

(5) การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว

การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว หมายถึง การเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง ภายใต้การแนะนำและการฝึกฝนจากบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยให้เด็กช่วยตัวเองได้เร็ว และไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมากและนานเกินไป ได้มีนักวิชาการให้ความสนใจศึกษาการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ในเด็กตั้งแต่ทารกจนถึงวัยรุ่น ผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ส่งผลให้เด็กมีความมุ่งมั่นบากบั่นฟันฝ่าอุปสรรค มีความปรารถนาที่จะบรรลุถึงผลสำเร็จ ทำงานในสถานการณ์แข่งขันกันและสามารถแก้ไขปัญหาที่ยุ่งยากซับซ้อน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวางจนประสบผลสำเร็จด้วยดี ลักษณะเช่นนี้ทำให้เด็กมีความใฝ่ดี รักในตนเอง อันจะส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมป้องกันการเสพยาบ้าเมื่อทราบว่าเป็นสิ่งไม่ดีทำลายชีวิต การวิจัยที่ผ่านมาพบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็วนี้เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อย่างเด่นชัดเมื่อเด็กได้รับการฝึกด้วยวิธีการดังกล่าว ตั้งแต่อายุประมาณ 2 - 4 ปี

สรุปจากการประมวลเอกสารวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ได้ชี้ให้เห็นว่า วิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 มิติดังกล่าวเป็นวิธีการที่มีความสำคัญอย่างเด่นชัดในการเสริมสร้างลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมของเยาวชนโดยทั่วไป และของเยาวชนไทยโดยเฉพาะด้วย ลักษณะทางจิตและพฤติกรรมที่น่าปรารถนา มีอาทิเช่น เป็นผู้มีจริยธรรมสูง มีสุขภาพจิตดี มุ่งอนาคตสูง มีความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ไม่ก้าวร้าว ไม่ทำผิดระเบียบหรือกฎหมายของบ้านเมือง และเป็นปัจจัยในการสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดยาเสพติด จึงกำหนดให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้ง 5 มิตินี้เป็นตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดชลบุรี

2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

มนุษย์เติบโตจากเด็กไปเป็นผู้ใหญ่ต้องมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน ตามระดับวัย ได้แก่ พัฒนาการทางด้านร่างกาย จะต้องเติบโตไปตามวัยโดยการกินอาหารอย่างถูกลักษณะ พัฒนาการทางอารมณ์ มีการรู้จักความพอใจ - ไม่พอใจ ความสบาย - ไม่สบาย โดยการได้รับความรักความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ พัฒนาการทางด้านสังคม คือ การรู้จักคนอื่น ขอมรับคนอื่น และพัฒนาการด้านสุกซาย คือ พัฒนาด้านสติปัญญา คือความรู้จักคิด การใช้เหตุผล ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ เป็นต้น พัฒนาการเหล่านี้หากจะแยกลักษณะการพัฒนากเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ จะแบ่งได้เป็นพัฒนาการที่มีในมนุษย์ทุกคนเหมือนกัน ๆ กันหมด เป็นลักษณะที่เกิดกับมนุษย์ทุกคน เช่น ร่างกายต้องเติบโต การกลืน การบิน การเดิน การพูด การกลั้ว การรัก ฯลฯ และพัฒนาการอีกกลุ่มหนึ่ง คือลักษณะที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม เช่น การมีสุขภาพจิตปกติ หรือจากการอบรมขัดเกลา เช่น การมีคุณธรรม จริยธรรม การมีเหตุผล การมีวินัย การควบคุมตนเอง เป็นต้น

พัฒนาการต่าง ๆ ของมนุษย์ ที่กล่าวมา ทั้งที่เกิดขึ้นเองและเกิดจากสภาพแวดล้อม มักจะมีขั้นตอนการเกิด ไปตามลำดับ มีขั้นตอนที่แน่นอนชัดเจน ไม่มีการข้ามขั้น และพัฒนาการบางลักษณะจะเกิดขึ้นในช่วงวัยหนึ่งของการเจริญเติบโต หากพ้นช่วงนั้น (Critical period) แล้วพัฒนาการด้านนั้นอาจจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ หรือแม้ไปเสริมสร้างพัฒนาการในช่วงหลังก็ไม่อาจจะมีการพัฒนาได้เต็มที่ (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2517 : 6)

พัฒนาการทุกด้านที่เกิดขึ้นตามลำดับในวัยเด็ก มีอิทธิพลไปถึงบุคลิกภาพและพฤติกรรมของเขานั่นนั้นเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ดังที่นักจิตวิทยาหลายท่านได้ศึกษาขั้นตอนพัฒนาการต่าง ๆ ของมนุษย์และเสนอเป็นทฤษฎีพัฒนาการไว้ดังนี้

2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางอารมณ์ - สังคมของอีริกสัน (Erickson's Psychosocial

Development Theory)

อีริกสัน (Erickson) มีความสนใจศึกษาว่าการที่บุคคลจะปรับตัวได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีต่อคนแวดล้อมที่สามารถช่วยให้บุคคลนั้นปรับตัวได้อย่างราบรื่นหรือทำการจัดขวาง หรือผลักดันบุคคลไปในทิศทางที่ทำให้ปรับตัวไม่ได้ก็ได้ นอกจากนี้ การที่บุคคลสามารถจะปรับตัวได้ดีเพียงใดในขั้นก่อนยังมีอิทธิพลต่อความสามารถในการปรับตัวในขั้นต่อไปของบุคคลด้วย ทฤษฎีของอีริกสันนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของครอบครัวในการวางพื้นฐานทางจิตใจแก่บุคคล ซึ่งพัฒนาการด้านอารมณ์ - สังคมของอีริกสันมีขั้นตอน ดังนี้ (Erickson, 1959 อ้างใน สุรพรม์ อินสวน, 2539 : 29 -30)

ขั้นที่ 1 ความเชื่อถือไว้วางใจหรือความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจ (Trust vs. Mistrust) เป็นขั้นที่อยู่ในทารกแรกเกิด ถึง 1 ปี เด็กทารกแรกเกิดจะมีความรู้สึกไว้มากที่บริเวณปาก ถ้าได้ดูดนม ได้อาหาร ได้รับสัมผัสอันอบอุ่นอ่อนโยน เด็กย่อมรู้สึกไว้วางใจในสิ่งแวดล้อม แม่หรือบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นแม่จะเป็นบุคคลที่เด็กไว้วางใจ และความรู้สึกไว้วางใจทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าตนสำคัญ เกิดความรักตนเอง การรู้จักรักตนเองจะเป็นก้าวแรกไปสู่การรักผู้อื่น ในทางตรงข้าม ถ้าเด็กร้องจนเหนื่อยแต่ไม่ได้รับความสนใจ ไม่ได้รับประทานอาหารจากผู้ดูแลให้ความสุขสบายบ่อย ๆ ก็เกิดความรู้สึกไม่ไว้วางใจว่าโลกนี้จะดีต่อตน ความรู้สึกไม่ไว้วางใจจะทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนไม่มีค่า โดดงั้นก็จะไม่รักตนเอง ทำให้รักผู้อื่นไม่เป็น นั่นคือ ความรู้สึกไว้วางใจต่อตนเองและต่อผู้อื่นพัฒนามาจากความคงเส้นคงวาของพ่อแม่ในการสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก

ขั้นที่ 2 ความรู้สึกอิสระและความระแวงไม่แน่ใจ (Autonomy vs. Shame, doubt) เด็กในระยะ 2 - 3 ปี จะมีความรู้สึกไว้อะการขับถ่ายถ้าได้รับการฝึกให้ขับถ่ายเป็นเวลา ฝึกให้มีทักษะในการใช้กลัสน้ำเมื่อบริเวณขับถ่ายอย่างละมุนละม่อม และสมควรส่วนบังคับปฏิบัติภารกิจกลัสน้ำเมื่อบรรลุนิติภาวะพอ เด็กจะปฏิบัติภารกิจได้เองและเกิดทักษะ รู้จักบังคับการขับถ่ายได้เอง การรู้จักบังคับการขับถ่ายได้เองทำให้เด็กเกิดความเป็นตัวของตัวเองยิ่งขึ้น ในทางตรงข้ามถ้าการฝึกเป็นไปอย่างรุนแรง มีการลงโทษ ประกอบกับความสามารถในการบังคับกลัสน้ำน้อยยังไม่บรรลุนิติภาวะ เด็กจะเกิดความรู้สึกอับอายในเรื่องการขับถ่ายและเกิดความระแวงสงสัยว่าตนคงช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ความรู้สึกระแวงสงสัยไม่แน่ใจเพราะถูกบังคับในเรื่องการขับถ่ายจะมีผลทำให้เด็กกลายเป็นคนคือไม่ยอมทำตามใครง่าย ๆ หรืออาจจะกลายเป็นคนรู้จัฟิถีที่ถื่น ตระหนี่ถี่เหนียว หรือกังวลเรื่องความสะอาดจนเกินเหตุผู้ปกครองจึงมีความสำคัญในการฝึกเด็กในระยะนี้

ขั้นที่ 3 ความคิดริเริ่มและความรู้สึกผิด (Intuitive vs. Guilt) เด็กอายุ 4 - 5 ปีจะเริ่มเตรียมเข้าเรียน ซึ่งเด็กส่วนใหญ่จะใช้เวลาให้หมดไปกับการเล่น ครอบครัวมีความจำเป็นในการช่วยพัฒนาเด็ก ความจำของเด็กในระยะนี้จะดีขึ้นและเริ่มมีการตอบสนองต่อสิ่งที่เพิ่งรู้จัก ระยะนี้ถ้า

เด็กได้รับความรักและความเข้าใจจากครอบครัวจะทำให้เด็กเป็นคนมีความมั่นใจในตนเอง กล้าซักถาม มีความกตริเริ่มและมีความสามารถในการแก้ปัญหา ในทางตรงข้ามถ้าผู้ใหญ่ใช้วิธีเลี้ยงดูด้วยวิธีลงโทษที่รุนแรง เช่น ห้ามไม่ให้แตะต้องอวัยวะสืบพันธุ์หรือขู่ว่าจะตัดทิ้งเสียถ้าเด็กไม่เชื่อฟัง จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจในสิ่งที่ตนทำไปแล้วหรือเกิดความรู้สึกผิด ความรู้สึกกลัวถ้าทำสิ่งใดลงไป

ขั้นที่ 4 ความขยันหมั่นเพียรและความรู้สึกมีปมค้อย (Industry vs. Inferiority) เด็ก 6 - 11 ปี จะเริ่มไปโรงเรียน เพื่อนที่โรงเรียนและเพื่อนบ้านจะมีอิทธิพลต่อเด็ก เด็กจะมีความรู้สึกออกถนัดพอประมาณ เริ่มมีเหตุผลและเกิดการเรียนรู้ว่าการทำงานอย่างจริงจังเท่านั้นจึงจะได้รับการยกย่อง เพราะจะอาศัยความรักอย่างเดียวไม่สำเร็จ เนื่องจากคนอื่นนอกจากพ่อแม่แล้วจะไม่มีใครที่จะรักและให้อภัยคน ดังนั้นถ้าจะให้ผู้อื่นรักก็คือการทำตามใจผู้อื่น ผู้ใหญ่ที่ตนต้องเอาใจคือครู และครูย่อมชอบเด็กที่ประสบความสำเร็จในการเรียน เด็กจึงขยันเพื่อให้ออกสอบ ในระยะนี้ถ้าครอบครัวเตรียมเด็กมาดี เด็กก็จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมนอกบ้านได้ ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กไม่สามารถจะปรับตัวให้เข้ากับชีวิตในโรงเรียนได้ เช่น เรียนไม่ทันเพื่อน เข้ากับเพื่อน ไม่ได้ เด็กจะเกิดความรู้สึกต่ำต้อย มีปมค้อย

ขั้นที่ 5 การมีเอกลักษณ์ของตนเองและความสับสนไม่เข้าใจบทบาทของตนเอง (Identity vs. Role confusion) เด็กวัยรุ่น อายุ 12 - 20 ปี มักจะคบหากลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันและเป็นวัยที่จะหาเอกลักษณ์ของตนเอง ระยะนี้เด็กจะแสวงหาเอกลักษณ์ประจำตนจากพ่อแม่และบุคคลเด่น ๆ ที่เขาพอใจ ถ้าพ่อแม่เป็นแบบฉบับที่ดีเด็กก็จะไม่มีปัญหาในการเลือกลักษณะประจำตน ในการเลือกลักษณะประจำตนในระยะนี้ เด็กจะค้นหาบทบาทที่เหมาะสมกับชีวิตของตนมากขึ้น ทั้งนี้เพราะความจำเป็นของสังคม บทบาทต่าง ๆ ได้แก่ บทบาททางเพศ ความรับผิดชอบ การใช้เหตุผล การมีทัศนคติและการวางค่านิยมสำหรับตน การแสวงหาลักษณะประจำตนของวัยรุ่นบางครั้งก็เกิดความรู้สึกสับสนเพราะมีหลายสิ่งหลายอย่างที่เข้าใจยาก

ขั้นที่ 6 ความรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนมและความรู้สึกอ้างว้างโดดเดี่ยว (Intimacy vs. Isolation) เมื่อบุคคลเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น อายุ 21 - 35 ปี จะมีความสัมพันธ์ที่สำคัญในฐานะคู่สามีภรรยา ความรู้สึกเป็นเพื่อนที่จะต้องมีการร่วมกันในการทำงานหรือมีการแข่งขันชิงดีชิงเด่นกัน ผู้ที่ผ่านวัยรุ่นด้วยความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองจะมีบทบาทความเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ ไม่ว่าจะ เป็นเพื่อนเพศเดียวกันหรือเพศตรงข้าม ส่วนที่ผ่านวัยรุ่นมาด้วยความรู้สึกเกร็งกว้าง ไม่รู้ว่าตนเองอยากเป็นอย่างไรในอนาคตแน่ จะรู้สึกอ้างว้างโดดเดี่ยว ไม่สามารถสร้างความสนิทสนมกับผู้อื่นได้อย่างแท้จริง แม้จะมีเพื่อนฝูงมากก็ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น

ขั้นที่ 7 ความรู้สึกมั่นคงและความสนใจในตนเอง ความเฉื่อยชาไม่ก้าวหน้า (Generativity vs. Stagnation) ผู้ใหญ่ที่มีอายุ 36 - 65 ปี จะมีลักษณะพัฒนาการที่สำคัญที่สุดของคน

วัยนี้ คือ การมีบุตร ตำแหน่งหน้าที่การงานและความสำเร็จในชีวิต บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทั้งในด้านครอบครัว ตำแหน่ง หน้าที่การงาน ตำแหน่งทางสังคม ก็จะมีความสุขความสำเร็จในชีวิต แต่ถ้าประสบความสำเร็จแล้วแต่ล้มเหลวในการดำเนินชีวิตดังกล่าวก็จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรหรือหยุดอยู่กับที่

ขั้นที่ 8 ความมั่นคงสมบูรณ์และความหมดหวังท้ออาลัย (Integrity vs. Despair)

บุคคลในวัยชราที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปจะมีพัฒนาการขั้นสุดท้ายของชีวิต ในระยะนี้บุคคลจะมีสุขภาพร่างกายอ่อนแอเอง ได้รับการปลดเกษียณในการทำงาน เพราะฉะนั้นจึงเป็นระยะที่บุคคลจะประเมินผลสำเร็จหรือความล้มเหลวในชีวิตที่ผ่านมา คนชราที่มีความเป็นตัวของตัวเอง รู้จักค่าของความรักทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขสบาย ช่วยเหลือและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ ในทางตรงข้ามคนชราที่ไม่สามารถจะปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ ไม่สามารถจะร่วมมือกับผู้อื่นได้ จะมีแต่ความขมขื่นท้อแท้ เห็นว่าตนเองทำคุณกับใคร ไม่ขึ้นจึงไม่อยากช่วยเหลือใคร ทำให้มีจิตใจคับแคบไร้ความสุข ได้แต่หมดหวังท้ออาลัยในชีวิต

จากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นพอสรุปได้ว่า ตามทฤษฎีพัฒนาการทางอารมณ์-สังคมของอีริกสันจะเป็นไปตามวัย หากพัฒนาการในขั้นใดบกพร่องจะส่งผลให้เด็กมีบุคลิกภาพที่บกพร่องในอนาคตและสำหรับวัยรุ่นในช่วงอายุ 12 - 15 ปี ซึ่งเป็นเป็นช่วงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น อยู่ในขั้นที่ 5 ของพัฒนาการ ช่วงวัยนี้มักจะคบหากลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันและเป็นวัยที่จะหาเอกลักษณ์ของตนเองได้ วัยรุ่นช่วงนี้จึงควรได้รับการสนับสนุนทางสังคมเพื่อให้สามารถหลีกเลี่ยงการตกเป็นทาสยาเสพติดได้อย่างยั่งยืนต่อไป

2.2. ทฤษฎีทางจริยธรรม

จริยธรรม หมายถึง แนวทางในการปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เหมาะสม มีคุณค่าควรแก่การยกย่องสรรเสริญในสังคม (กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, 2527 : 146) จริยธรรมจึงเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับจิตใจและศีลธรรม เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้จิตใจและปัญญาเจริญงอกงาม เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติตน เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ ในสังคม

นักจิตวิทยาสังคมเชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมเกิดจากอิทธิพลของสังคมมากกว่าอิทธิพลของพันธุกรรม กล่าวคือ บุคคลจะมีจริยธรรมดี เกิดจากสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ในสังคม มิใช่มีติดตัวมาแต่กำเนิด ส่วนนักจิตวิทยาพัฒนาการ เชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมจะเกิดขึ้นในช่วงแรกของชีวิต คือ ช่วงสิบปีแรก และจะฝังลึกแน่น ชากแก่การเปลี่ยนแปลงในช่วงหลัง ๆ ของชีวิต

ในปัจจุบัน มีทฤษฎีทางจริยธรรมที่ได้รับการยอมรับ และนิยามใช้กันมาก 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ และทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอว์ก

2.2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ (Piaget's Moral Development Theory)

เพียเจต์ (Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิสส์ เป็นผู้ริเริ่มทางความคิดที่ว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้น ข้อมขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่าง ๆ ทางสังคม พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาของบุคคลนั้น เพียเจต์ ได้แบ่งขั้นของการพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ออกเป็น 3 ขั้น คือ (Piaget, 1969 อ้างใน ชำรงศักดิ์ เบ็ญจชาติ, 2528 : 15)

1. **ขั้นก่อนจริยธรรม (Premoral Stage)** เกิดกับเด็กที่มีอายุระหว่างแรกเกิดถึง 2 ขวบ ในขั้นนี้เด็กยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อมอย่างละเอียดแต่มีความต้องการทางร่างกาย โดยไม่คำนึงถึงกาลเทศะใด ๆ ทั้งสิ้น เช่น เด็กจะร้องเมื่อหิว เด็กจะส่งเสียงดัง ร้องไห้ เมื่อกลัวหรือตกใจ บางคนกล่าวว่าเป็นช่วงที่เด็กมีความบริสุทธิ์ไร้จากมารยาใด ๆ
2. **ขั้นยึดถือ (Heteronomous Stage)** เกิดกับเด็กในช่วงอายุ 2 - 8 ปี ขั้นนี้ เด็กจะมีความเกรงกลัวผู้ใหญ่ และเห็นว่าคำสั่งของผู้ใหญ่เป็นประกาศิตที่จะต้องทำตาม
3. **ขั้นยึดหลักแห่งตน (Autonomous Stage)** เกิดกับบุคคลตั้งแต่อายุ 8 - 10 ปี เพียเจต์ เชื่อว่าเกิดขึ้นจากการพัฒนาทางสติปัญญา และจากประสบการณ์ในการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อนด้วยกัน ความเกรงอำนาจนอกจะเป็นหลักภายในจิตใจของเด็ก เกี่ยวกับความยุติธรรมซึ่งหมายถึงการแลกเปลี่ยนกัน และความเท่าเทียมกันของบุคคลในช่วงอายุ 8 - 10 ปี เด็กที่อยู่ในสังคมปกติจะบรรลุขั้นที่สาม แต่ก็อาจมีเด็กบางคนที่พัฒนาช้ากว่านี้หรือบางครั้งพัฒนาการหยุดชะงักในขั้นที่สอง เนื่องจากมีการบังคับอย่างผิดปกติของผู้เลี้ยงดู หรือสังคม หรือเกิดจากการขาดประสบการณ์ในกลุ่มเพื่อนก็ได้

2.2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Moral Development Theory)

ลอว์เรนซ์ โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวของเพียเจต์ และพบว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นมิได้บรรลุจุดสมบูรณ์เมื่อบุคคลอายุได้ 10 ปี แต่จะพัฒนาไปอีกหลายขั้นตอนจากอายุ 11 - 25 ปี และเขายังเชื่อว่าการวัดขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมนั้น จะต้องใช้การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างเดียวกันนั้น (Kohlberg, 1976 อ้างใน ชำรงศักดิ์ เบ็ญจชาติ, 2528 : 16 - 18)

โคลเบอร์ก ได้แบ่งระดับของจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ ซึ่งทั้ง 3 ระดับนั้นจัดเป็นขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมได้ 6 ขั้น คือ (Kohlberg, 1976 อ้างใน ประมวล น้อยเจริญ, 2532 : 54 - 55)

ขั้นที่ 1 ใช้หลักหลบหลีกการลงโทษ (Obedience and Punishment Orientation) เกิดขึ้นกับเด็กในช่วงอายุแรกเกิดถึง 7 ปี ขั้นนี้เด็กชอบใช้หลักการหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ เลือกกระทำในทางที่เกิดประโยชน์แก่ตนเองมากกว่า เด็กมักเข้าใจว่าความดี หมายถึง สิ่งที่ทำแล้วไม่ถูกลงโทษหรือถูกตำหนิ เช่น เด็กทำการบ้าน เด็กทำเวร เพราะกลัวครูทำโทษ เป็นต้น การตัดสินใจอะไรถูกหรือผิด เด็กจะมองที่ผลของการกระทำว่า ถ้าทำเสียหายมากก็ตัดสินใจว่าการกระทำนั้นผิด ไม่ได้มองที่สาเหตุของการกระทำ

ขั้นที่ 2 ใช้หลักการแสวงหารางวัล (Narvely Egoistic Orientation) เกิดกับเด็กในช่วงอายุ 7 - 10 ปี ขั้นนี้เด็กจะค่อย ๆ เน้นความสำคัญของการได้รับรางวัลและคำชมเชย การสัญญาว่าจะให้รางวัล จึงเป็นแรงจูงใจให้เด็กกระทำความดีได้มากกว่าการกลัว หรือรู้ว่าจะไม่ลงโทษ เช่น เด็กจะช่วยบิดามารดาทำงานเพื่อต้องการได้รับคำชมเชย สรุปว่า จริยธรรมขั้นนี้จะเน้นการต้องการได้รับคำชมเชย และรางวัลมากกว่าการได้รับการลงโทษ

ขั้นที่ 3 ใช้หลักการกระทำที่คนอื่นเห็นว่าดี (Good-boy Orientation) เกิดกับบุคคลในช่วงอายุ 10 - 13 ปี ขั้นนี้ตรงกับวัยที่เด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่น เด็กจะให้ความสำคัญแก่กลุ่มเพื่อนมาก จะกระทำเพื่อต้องการให้กลุ่มยอมรับ จึงมีการเลียนแบบค่านิยมที่ตนเห็นว่าดีงาม คือเอาอย่างเด็กดี (Good Boy, Nice Girl) เด็กวัยนี้ส่วนใหญ่จะทำตามในสิ่งที่ตนตัดสินใจคนอื่นจะเห็นด้วยหรือยอมรับ เพื่อให้เป็นที่ชอบพอและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน สรุปจริยธรรมขั้นนี้ เน้นหนักในด้านการทำตามคนอื่นมากกว่าการคำนึงเรื่องการถูกลงโทษ และการต้องการรางวัล

ขั้นที่ 4 ใช้หลักการกระทำตามหน้าที่ (Authority and Social Order Maintaining Orientation) เกิดกับบุคคลในช่วงอายุ 13 - 16 ปี ขั้นนี้บุคคลจะมีความรู้และประสบการณ์ว่า แต่ละกลุ่มจะมีกฎเกณฑ์ให้สมาชิกยึดถือ มีความเข้าใจในหน้าที่ของตนในกลุ่ม มีศรัทธาต่อกฎเกณฑ์ของกลุ่มมากพอสมควร เข้าใจในบทบาทของผู้อื่น การกระทำที่ถูกต้องจะพิจารณาเพื่อกลุ่มหรือส่วนรวม สรุป จริยธรรมขั้นนี้นั้นเรื่องการทำตามหน้าที่ในหมู่คณะ ทำตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม มากกว่าการกลัวถูกลงโทษ หรือทำเพื่อต้องการรางวัลหรือทำตามกลุ่มเพื่อน

ขั้นที่ 5 ใช้หลักการเคารพตนเองหรือการทำตามคำมั่นสัญญา (Contractual Legalistic Orientation) เกิดกับบุคคลอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ขั้นนี้บุคคลพยายามกระทำเพื่อหลบหนีไม่ให้ถูกตราหน้าว่าเป็นคนขาดเหตุผล เป็นคนไม่แน่นอน คำว่า หน้าที่ของบุคคลในที่นี้ หมายถึง การกระทำตามที่ตกลง มีความเคารพตนเองและต้องการให้ผู้อื่นเคารพตน ขั้นนี้บุคคลจะมีอุดมคติหรือคุณธรรมประจำใจตนเองหรือสัญญาไว้กับผู้อื่น ไม่พยายามลิดรอนสิทธิของผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัวด้วย

ขั้นที่ 6 ใช้หลักอุดมคติสากล (Conscience Orientation) เช่น มีหิริโอตตัปปะ คือ มีความละอายใจตนเองในการกระทำชั่ว และเกรงกลัวบาป เป็นบุคคลที่มีการเสียสละเพื่อสังคมอย่างแท้จริง เช่น มหาบุรุษของอินเดีย คือ คานธี เป็นต้น

จากขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมทั้งหกขั้นเหล่านี้ โคลเบอร์ก ได้แบ่งออกเป็นสามระดับดังนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 ใช้หลักการหลบหลีกการลงโทษ (2 - 7 ปี)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2 - 10 ปี)
ขั้นที่ 2 ใช้หลักการแสวงหารางวัล (7 - 10 ปี)	
ขั้นที่ 3 ใช้หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (10 - 13 ปี)	2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (10 - 16 ปี)
ขั้นที่ 4 ใช้หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (13 - 16 ปี)	
ขั้นที่ 5 ใช้หลักการทำตามค่านิยมสามัญ (16 ปีขึ้นไป)	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป)
ขั้นที่ 6 ใช้หลักการยึดอุดมคติสากล (วัยผู้ใหญ่)	

ระดับ 1 คือ ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Preconventional Level) (2 - 10 ปี) หมายถึง การตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้อื่นในขั้นแรกสุด คือ การมุ่งที่จะหลบหลีกมิให้ตนเองถูกลงโทษทางกายเพราะกลัวความเจ็บปวดที่จะได้รับ และยอมรับทำตามคำสั่งผู้ใหญ่ เพราะเป็นผู้มีอำนาจทางการเหนือตน ขั้นที่สอง คือ การเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจมาให้ตนเองเท่านั้นเริ่มรู้จักการแลกเปลี่ยนกันแบบเล็ก ๆ คือ เขาทำมาฉันต้องทำไป เขาให้ฉัน ฉันต้องให้เขาตอบแทนเป็นต้น

ระดับ 2 คือ ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional level) (10 - 16 ปี) หมายถึง การทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อย ๆ ของคน หรือทำตามกฎหมายและศาสนา บุคคลผู้มีจริยธรรมในระดับ 2 นี้ยังต้องมีการควบคุมจากภายนอก แต่ก็มีความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเราและความสามารถที่จะแสดงบทบาทสังคมได้ ในขั้นที่สาม บุคคลยังไม่เป็นตัวของตัวเอง ชอบคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะเพื่อน ๆ ส่วนในขั้นที่สี่ บุคคลมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในสังคมของตน จึงถือได้ว่าคนมีหน้าที่ตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมของตนกำหนดหรือคาดหวัง

ระดับ 3 คือ ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post Conventional level) (16 ปีขึ้นไป) หมายถึง การตัดสินใจข้อขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยการนำมาตรึงตรองซึ่งตนเอง และตัดสินใจไปตามแต่จะเห็นความสำคัญของสิ่งใดมากกว่ากัน ขั้นที่ห้า คือ การเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ขัด

ต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่น สามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ ส่วนขั้นที่หก ซึ่งเป็นขั้นสูงสุด แสดงทั้งการมีความรู้ลึกซึ้งนอกเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของคน และการมีความยืดหยุ่นทางจริยธรรม เพื่อจุดมุ่งหมายในบั้นปลายอันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่

การพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น โคลเบอร์ก เชื่อว่าเป็นไปตามขั้นจากขั้นที่หนึ่ง ผ่านแต่ละขั้นไป จนถึงขั้นที่หก บุคคลจะพัฒนาข้ามขั้นไม่ได้ เพราะการใช้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นไปจะเกิดขึ้นด้วยการมีความสามารถในการใช้เหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าอยู่ก่อนแล้วและต่อมาบุคคลได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ หรือสามารถเข้าใจความหมายของประสบการณ์เก่า ๆ ได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผล ทำให้การใช้เหตุผลในขั้นที่สูงต่อไปมีมากขึ้นตามลำดับ และโคลเบอร์กพบว่าบุคคลส่วนใหญ่จะมีพัฒนาการทางจริยธรรม ถึงขั้นที่สี่เท่านั้น

จากทฤษฎีพัฒนาบุคลิกภาพและพัฒนาจริยธรรมตามลำดับขั้นที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า วัยรุ่นในช่วงอายุ 12 - 15 ปีซึ่งเป็นช่วงอายุของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายอันควรจะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพถึงระดับแสวงหคุณค่าลักษณะของตนเองและค้นหาบทบาทที่เหมาะสมกับชีวิตของตนและขั้นการยึดหลักแห่งตน อันแสดงถึงการใช้เหตุผลของตนเองได้ ส่วนพัฒนาการทางจริยธรรมด้านการใช้เหตุผลก็สามารถตัดสินใจมีการกระทำโดยใช้เหตุผลในขั้นที่ 4 คือ การกระทำตามหน้าที่ในหมู่คณะ ทำตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม มากกว่าการกลัวถูกลงโทษ หรือทำเพื่อต้องการรางวัล หรือกระทำตามกลุ่มเพื่อน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดให้ระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นตัวแปรตัวหนึ่ง ซึ่งน่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเสพยาบ้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดชลบุรี โดยจะจัดระดับการใช้เหตุผล 6 ระดับ คือ

1. กระทำโดยเหตุผลเพราะกลัวถูกลงโทษ
2. กระทำโดยเหตุผลเพราะต้องการรางวัล
3. กระทำโดยเหตุผลเพราะผู้อื่นทำหรือเห็นว่ามีดี
4. กระทำตามหน้าที่ของสังคม
5. การทำตามคำมั่นสัญญา
6. การกระทำตามอุดมคติสากล

2.3 ทฤษฎีการคบหาสมาคมและการเตรียมแรง

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เป็นแนวทางหนึ่งของการศึกษาพฤติกรรมเพียงแบบสามารถนำมาอธิบายถึงกระบวนการเข้าสู่พฤติกรรมเพียงแบบรูปแบบต่าง ๆ ได้ ซึ่งรวมถึงพฤติกรรมกรรมการเสพยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายและนักเรียนอาชีวศึกษา ทฤษฎีนี้ แอ็คเคอร์ส (Akers) ได้รวมแนวคิดของทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างกันของซัทเทอร์แลนด์ (Sutherland) กับแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมของสกินเนอร์ (Skinner) ซึ่งเป็นทฤษฎีพฤติกรรม

ศาสตร์ให้เป็นทฤษฎีเดียวกันที่สมบูรณ์ขึ้น ดังนี้ (Akers, 1979 อ้างใน จงจิตต์ โสภณกมลภรณ์, 2538 : 29 - 30)

2.3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

การเรียนรู้ทางสังคมเป็นกระบวนการที่บุคคลได้รู้จักมารยาทและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคม โดยผ่านตัวแทนของสังคมทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และเกิดการประพฤติ ปฏิบัติตาม เป็นการถ่อมกล่าให้บุคคลได้รับการอบรมมาตั้งแต่เกิดจากกลุ่มต่าง ๆ ที่แวดล้อมอยู่ เช่น การอบรมในครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน เป็นการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคม ค่านิยม เจตคติ ซึ่งเกิดจากการปะทะสังสรรค์ของคนภายในกลุ่มโดยทางตรงและทางอ้อม

สกินเนอร์ (Skinner, 1953 อ้างใน สถิตี วงศ์วรรค์, 2529 : 81 - 84) กล่าวว่า พฤติกรรมที่ต้องการหรือที่เราสนใจให้เกิดขึ้นตามที่เรากำลังต้องการ เราสามารถให้คนหรือสัตว์แสดงพฤติกรรมนั้นอีกได้โดยการให้แรงเสริม (Reinforcement) ซึ่งลักษณะของการให้รางวัลมี 2 แบบ คือ 1) การเสริมแรงทางบวก ได้แก่ การให้รางวัลซึ่งก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้รับ เพื่อให้เขาแสดงพฤติกรรมที่ต้องการต่อไป 2) การเสริมแรงทางลบ ได้แก่ การให้สิ่งที่ไม่ต้องการโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหยุดยั้งพฤติกรรมนั้น ๆ ของเขา ทั้งนี้ สกินเนอร์ มีความเห็นว่า แรงเสริม เป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ กล่าวได้ว่า "พฤติกรรมใด ๆ ถ้าได้รับการเสริมแรงก็จะมีแนวโน้มให้เกิดมีพฤติกรรมนั้นอีก ส่วนพฤติกรรมใด ๆ ที่ไม่ได้รับการเสริมแรงจะค่อย ๆ หายไปและหมดสิ้นไปในที่สุด" การใช้แรงเสริมเป็นเครื่องจูงใจให้ผู้เรียนอยากกระทำพฤติกรรมใด ๆ ต่อไปอีกนั้น สกินเนอร์ มีความเห็นว่า แรงเสริม จะมีประสิทธิภาพมากที่สุดคือเมื่อผู้เรียนได้รับแรงหนุนกำลังในทันทีที่แสดงพฤติกรรมถูกต้องออกมา นับเป็นวิธีที่สร้างพฤติกรรมที่ต้องการโดยใช้วิธีการให้รางวัล และถ้าแสดงพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องก็ลงโทษเพื่อเป็นการยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่ต้องการ

2.3.2 ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างกัน

Sutherland ได้นำเสนอทฤษฎีนี้ในปี ค.ศ.1934 - 1939 เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยพฤติกรรมการกระทำผิด Sutherland ให้ความสนใจทั้งเรื่องกระบวนการและโครงสร้าง โดยในส่วนของทฤษฎีมองว่า การคบหาสมาคม กันของบุคคลนั้นเป็นกระบวนการ และอธิบายว่าทำไมคนจึงต้องมีการคบหาสมาคม ในส่วนท้ายของทฤษฎีจะอ้างถึงความขัดแย้งและความไร้ระเบียบในฐานะที่เป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้าง ซึ่งจะกำหนดรูปแบบของการคบหาสมาคมและรูปแบบของพฤติกรรมการกระทำผิด

แนวคิดของ Sutherland ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของการกระทำผิด ประกอบด้วย 3 ปัจจัยคือ 1) การเรียนรู้ 2) การปะทะสังสรรค์ และ 3) การติดต่อสื่อสาร โดยปัจจัยดังกล่าวมีส่วนสัมพันธ์ต่อการกระทำผิด ซึ่งเครสเซย์ (Cressey อ้างใน นิรมล เปลี่ยนจรรยา, 2530 : 26) เห็นว่าสามารถนำมาอธิบายพฤติกรรมเพียงเกณฑ์ทั่วไปได้โดยสรุปประเด็นสำคัญเพิ่มเติมไว้ดังนี้ 4) ลักษณะของแรงจูงใจทางสังคม 5) ทิศทางของแรงจูงใจ 6) ความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน

7) ปัจจัยของการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (ประกอบด้วย ความถี่ในการพบปะ, ระยะเวลาในการคบหา, แบบแผนของการกระทำเบี่ยงเบน และความเข้มของความสัมพันธ์ในการคบหา) 8) กระบวนการเรียนรู้พฤติกรรม และ 9) ความต้องการและค่านิยม

สิ่งที่ Sutherland เน้นมากคือ บุคคลกระทำผิดก็เพราะว่ามีการติดต่อสัมพันธ์กับรูปแบบของการกระทำผิด และด้วยเหตุที่บุคคลแยกตัวออกจากรูปแบบของการต่อต้านการกระทำผิด ดังนั้นธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้รูปแบบของการกระทำผิดตามแนวคิดนี้ก็คือ (Sutherland, 1974 อ้างใน จงจิตต์ โสภณศิษยาภรณ์, 2538 : 32 - 33)

1. พฤติกรรมการกระทำผิดได้รับการเรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในกระบวนการของการสื่อสาร
2. หลักพื้นฐานแรกของการเรียนรู้พฤติกรรมแนวกระทำผิด เกิดขึ้นจากการเลียนแบบบุคคลในกลุ่มที่ทบทวนมาด้วยกัน
3. ความสัมพันธ์หรือการคบหาสมาคมที่แตกต่างกัน จึงเน้นเรื่องของความถี่ ระยะเวลา จุดเริ่มต้น ความเข้มของความสัมพันธ์

สำหรับ โนทัสท์ที่กล่าวถึงการเลียนแบบบุคคลในกลุ่มที่คบหาสมาคมนั้นก็คือ เรื่องของการเลียนแบบที่แตกต่าง ซึ่งมีความสำคัญต่อการเรียนรู้พฤติกรรมเบี่ยงเบน โดยที่บุคคลได้รับการอบรมขัดเกลาทางอ้อมโดยสื่อ (media) และกลุ่มอ้างอิงต่าง ๆ มากมาย การเลียนแบบจึงเป็นผลสืบเนื่องมาจากการคบหาสมาคมระหว่างบุคคล และยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ความเบี่ยงเบน

โดยสรุป ทฤษฎีการคบหาสมาคม (Defferentiation Association) มีแนวคิดว่าคุณคนจะเรียนรู้พฤติกรรมของการกระทำผิด โดยผ่านกระบวนการของปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์กับบุคคลอื่น ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มปฐมภูมิ ซึ่งคนเหล่านี้บางคนจะแสดงตนโดยมีแบบแผนของพฤติกรรมกระทำผิด บางคนจะมีแบบแผนของพฤติกรรมต่อต้านการกระทำผิด รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจและการให้ตัวอย่างความหมายแก่บรรทัดฐาน การชั่งน้ำหนักระหว่างความหมายเชิงการกระทำผิดและความหมายเชิงต่อต้านการกระทำผิด ซึ่งจะเป็นเครื่องตัดสินว่าคน ๆ นั้นจะคล้อยตามบรรทัดฐานหรือจะเบี่ยงเบน ถ้าการชั่งน้ำหนักโอนเอียงเห็นว่าบรรทัดฐานนั้นดีแล้วผลก็คือจะประพฤติปฏิบัติตามบรรทัดฐาน แต่ถ้าการให้ความหมายโอนเอียงไปทางละเมิด ผลก็คือการกระทำผิด การชั่งน้ำหนักความหมายจะเป็นเช่นไรนั้นอยู่กับความถี่ ระยะเวลา จุดเริ่มต้น ความผูกพันที่คน ๆ นั้นเข้าไปเกี่ยวข้องกับ การให้ความหมายว่าจะปฏิบัติตามบรรทัดฐานหรือจะประพฤติเบี่ยงเบน ถ้าหากบุคคลนั้นถูกนำไปสู่การให้ความหมายละเมิดบรรทัดฐาน และในขณะที่เดียวกันถูกตัดขาดจากความหมายของการปฏิบัติตามบรรทัดฐาน หรือไม่เช่นนั้นบุคคลนั้นได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับความหมายที่ละเมิดบรรทัดฐานตั้งแต่ยังเยาว์วัยก่อน และได้รับรู้บ่อย ๆ เป็นเวลานาน และมีความผูกพันมากกว่าที่จะปฏิบัติตามบรรทัดฐาน ดังนั้นบุคคลนั้นก็จะเป็นการประพฤติเบี่ยงเบน

3.3 ทฤษฎีการควบคุมหาสมาคมและการเสริมแรง

จากแนวคิดการเรียนรู้และทฤษฎีการควบคุมหาสมาคมที่แตกต่างที่ได้กล่าวในรายละเอียดมา Akers และ Burgess ได้ปรับสร้างทฤษฎีการควบคุมหาสมาคมใหม่เพื่อให้เรื่องกระบวนการเรียนรู้ชัดเจนขึ้น โดยใช้ชื่อว่า ทฤษฎีการควบคุมหาสมาคมและการเสริมแรง ซึ่งได้นำเอาแนวคิดของ Skinner (1953) มาร่วมอธิบาย ได้แก่ เรื่องพฤติกรรมแบบมีเงื่อนไข การเสริมแรง ซึ่งเป็นเรื่องของทฤษฎีทางพฤติกรรมที่ใช้ อธิบายพฤติกรรมได้ทั่วไป และเป็นหลักของพฤติกรรมที่สามารถอธิบายถึงกลไกการเรียนรู้ได้ชัดเจน (จงจิตต์ โสภณคณาภรณ์, 2530 : 35)

แนวคิดของ Skinner ที่นำมาใช้ คือ พฤติกรรมที่แสดงออก - การเสริมแรง - พฤติกรรมที่ตอบสนอง จากการเรียนรู้เกี่ยวกับตัวแบบการกระทำ ซึ่งชี้ให้เห็นพฤติกรรมในเวลาหนึ่ง (การตอบสนองครั้งแรก) อันเป็นผลผลิตที่ได้รับจากผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมหรือเป็นผลที่ตามมาจากรวมซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันอีกในอนาคต

ทฤษฎีการควบคุมหาสมาคมและการเสริมแรงเน้นเงื่อนไขของสิ่งแวดล้อมในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ โดยกลุ่มปฐมภูมิเป็นแหล่งแรกของการเสริมแรงที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมพร้อมทั้งให้ความสำคัญกับปัจจัย 3 ด้าน ดังนี้ (จงจิตต์ โสภณคณาภรณ์, 2538 : 46 - 47)

1) การเสริมแรงทางสังคมและการเสริมแรงที่ไม่เกี่ยวกับสังคม (Social and Nonsocial Reinforcement) ซึ่งการเสริมแรงทางสังคม หมายถึง ปรากฏิยาของบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นทางวาจา หรือทำทีในทางที่ดี ถือเป็นการเสริมแรงทางบวก แต่ถ้าปรากฏิยาที่บุคคลหนึ่งแสดงต่ออีกบุคคลหนึ่งแล้วเกิดความรู้สึกที่ไม่สบายใจหรือไม่พึงพอใจแล้ว ถือเป็นการถูกลงโทษ หรือได้รับการเสริมแรงในทางลบ สำหรับการเสริมแรงที่ไม่ใช่สังคม หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตนเอง เช่น การที่บุคคลได้ประเมินตนเองหรือเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นหรือเพื่อนในกลุ่มตนเองเกิดความรู้สึกดีขึ้น หรือการที่บุคคลกระทำพฤติกรรมบางอย่างเพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของตนเองแล้วตนเองมีความสุข มีความพึงพอใจ ถือเป็นการเสริมแรงที่ไม่ใช่สังคมในทางบวก ในทางตรงกันข้ามถ้าพฤติกรรมนั้นกระทำไปแล้วเกิดความรู้สึกต่ำต้อยหรือไม่สบายใจ วิตกกังวล เป็นต้น ถือเป็นการเสริมแรงที่ไม่ใช่ทางสังคมในทางลบ

2) การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นซึ่งเป็นในรูปของการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้

3) กลุ่มบุคคลที่แวดล้อมมีอิทธิพลต่อการกล่อมเกลาพฤติกรรมของบุคคลที่ควบคุมหาสมาคมด้วยซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มปฐมภูมิ

พฤติกรรมของมนุษย์ทั้งทางอารมณ์และทางกายเป็นผลที่เกิดมาจากสิ่งเร้าซึ่งเกี่ยวข้องกับการเสริมแรง 2 ทาง คือ การเสริมแรงทางบวก ซึ่งหมายถึงผลของการกระทำพฤติกรรมอันใดอันหนึ่งแล้วบังเกิดเป็นผลดีในทางบวก เป็นประสบการณ์ที่ทำให้เกิดความพึงพอใจหรือพึงปรารถนา จะเป็นการเสริมแรงให้เกิดพฤติกรรมกระทำซ้ำอีกในสถานการณ์คล้าย ๆ กัน อีกทาง

หนึ่งคือ การเสริมแรงทางลบเป็นผลจากการแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงสิ่งอันไม่พึงปรารถนา การกระทำพฤติกรรมซ้ำจึงเป็นผลผลิตทางการเสริมแรงในอึดและบุคคลจะหลีกเลี่ยงหนีออกจากพฤติกรรมซึ่งเป็นผลผลิตของการถูกลงโทษ

เมื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้พฤติกรรมเบี่ยงเบน ทฤษฎีการเรียนรู้โดยพฤติกรรมแบบมีเงื่อนไขจะถูกตีความในรูปแบบของการคบหาสมาคมที่แตกต่าง อันเป็นผลของการเสริมแรงและประสบการณ์ที่ได้รับจากสังคมในอึด การที่บุคคลให้ความหมายและเหตุผลที่แน่นอนในมโนทัศน์ที่อนเอียงไปในทางเบี่ยงเบนแทนความหมายของการปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม Akers และ Burgess ได้ให้เหตุผลเป็นเพราะว่า 1) พฤติกรรมเบี่ยงเบนเหล่านั้นได้รับการเสริมแรงในอึด และ 2) ผลจากข้อ 1 นั้นกลายมามีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้าที่จะชี้จัดการกระทำในเวลาต่อมา

ดังนั้น ทฤษฎีการคบหาสมาคมและการเสริมแรงจึงทำให้ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างกันสมบูรณ์ขึ้น โดยคนวกเข้าด้วยแนวคิดเรื่องการเสริมแรงที่แตกต่างกัน

ทฤษฎีการคบหาสมาคมและการเสริมแรง มีหลัก 7 ประการ กล่าวคือ (Akers, 1977 อ้างใน จงจิตต์ โสภณกณภรณ์ ; 2538 : 37 - 38)

1. พฤติกรรมเบี่ยงเบนได้รับการเรียนรู้ เนื่องจากหลักการของการสร้างเงื่อนไข พฤติกรรม
2. พฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นการเรียนรู้ทั้งในสถานการณ์ที่เป็นการเสริมแรงทางสังคมและไม่ใช้สังคม หรือสามารถแสดงให้เห็นความแตกต่างโดยผ่านเข้ามาทางการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งการแสดงผลพฤติกรรมของบุคคลอื่นเป็นการให้การเสริมแรงหรือแสดงให้เห็นความแตกต่างสำหรับพฤติกรรมแต่ละอย่าง

3. หลักการของการเรียนรู้พฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้น จะปรากฏในกลุ่มซึ่งเป็นผู้ควบคุมหรือสร้างแหล่งสำคัญของการเสริมแรงแก่ปัจเจกบุคคลผู้เป็นสมาชิก

4. การเรียนรู้พฤติกรรมเบี่ยงเบน (ซึ่งรวมถึงเทคนิคเฉพาะ ทักษะ ทักษะการหลบหนี) คือการทำหน้าที่ของผู้ให้การเสริมแรงที่มีประสิทธิภาพและมีอยู่พร้อม รวมทั้งเป็นการทำหน้าที่ของสิ่งที่อาจก่อให้เกิดการให้การเสริมแรงที่มีอยู่ขณะนั้น

5. ประเภทของพฤติกรรมเฉพาะอย่างจะถูกเรียนรู้และกระทำซ้ำ ๆ กัน นั่นคือผลของการให้การเสริมแรงที่มีประสิทธิภาพ และเป็นการทำหน้าที่ของการให้ความหมาย บรรทัดฐาน กฎเกณฑ์ที่จะนำไปสู่พฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น ถ้าอยู่ในหมู่ของผู้เบี่ยงเบน บรรทัดฐานของกลุ่มก็จะ เป็นแนวทางนำไปสู่พฤติกรรมเบี่ยงเบน

6. โอกาสที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนมีเพิ่มขึ้นเมื่อมีข้อความ การให้ความหมาย การบูชา ซึ่งจะชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างการประพฤติเบี่ยงเบนและไม่เบี่ยงเบน โดยมีการเสริมแรงเข้ามาเกี่ยวข้อง นั่นคือกระบวนการของการเสริมแรงในพฤติกรรมเบี่ยงเบน นั้น มีเหนือกว่าในพฤติกรรมปฏิบัติตามบรรทัดฐาน โดยที่ข้อความ การให้ความหมาย และการบูชาได้รับการให้คุณค่าที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้เห็นดีกับพฤติกรรมที่คนเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

7. พฤติกรรมเชิงเบนจะเป็นผลโดยตรงจากจำนวน ความถี่ และความเป็นไปได้ของการเสริมแรง นอกจากนี้รูปแบบของการคบหากับแบบแผนพฤติกรรมเชิงเบน มีความสัมพันธ์กับแหล่งที่มา จำนวน และช่วงเวลาของการเสริมแรง

จากหลัก 7 ประการของทฤษฎีการคบหาสมาคมและการเสริมแรง ผู้วิจัยจะได้สรุปเป็นตัวแปรเพื่อใช้ในการศึกษาพฤติกรรมและการเสพยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดชลบุรี ดังนี้

1. ความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้เสพยาบ้า
2. การยอมรับผลเสียเกี่ยวกับพฤติกรรมและการเสพยาบ้าของนักเรียน
3. ความรู้เกี่ยวกับบทกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ
4. พฤติกรรมการพบเห็นและเกี่ยวข้องกับก๊วนเสพยาเสพติดของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน
5. ปฏิกริยาทางร่างกายที่ได้รับจากการเสพยาบ้า

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคติ (Attitude) โดยทั่ว ๆ ไปหมายถึง ความรู้สึกหรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อบุคคล วัตถุสิ่งของ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ความรู้สึก หรือท่าทีจะเป็นไปในทำนองที่พึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจ เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยก็ได้

ทัศนคติมิได้ติดตัวมาแต่กำเนิดแต่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคล ด้วยเหตุนี้ ทัศนคติจึงอาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา และการเปลี่ยนแปลงนี้ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ที่บุคคลได้รับเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงจะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของทัศนคติและประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับด้วย (สุชา - สุรางค์ จันทน์เอม, 2520 : 104)

จากการศึกษาค้นคว้าของนักจิตวิทยาหลายท่านที่ผ่านมา ทำให้เกิดแนวความคิดแตกแยกกันออกไป ดังจะยกตัวอย่างตามที่นักจิตวิทยาบางท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

แมเจอร์ (Norman R.F.Major, อ้างใน สงวน สุทธิเลิศรุณ และคณะ, 2522 : 91) ให้คำจำกัดความว่า ทัศนคติ คือ ลักษณะหรือสภาพทางจิตของมนุษย์ ซึ่งสภาพทางจิตชนิดนี้จะเป็นเครื่องกำหนดความคิดเห็นของมนุษย์ได้บางส่วน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ทัศนคติ คือ จุดยึด (frame of references) ที่มนุษย์มีอยู่ และจุดยึดนี้จะมีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็นตลอดจนเป็นสิ่งแวดล้อมพฤติกรรมของมนุษย์ด้วย

ออลพอร์ต (Gordon W.Allport, 1967; อ้างใน พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์, 2528 : 81) ทัศนคติ เป็นภาวะทางจิตซึ่งทำให้บุคคลพร้อมที่จะได้ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมเสมอ ลักษณะนี้เกิดขึ้น

จากประสบการณ์ และเป็นตัวกำหนดทิศทางที่แต่ละบุคคลจะตอบสนองต่อสิ่งของและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง

ไตรแอนดิส (Triandis, 1971; อ้างใน ถัดดา กิติวิภาส, 2526 : 158) ทักษคติ หมายถึง ความคิดที่มีอารมณ์เป็นส่วนประกอบซึ่งเป็นความพร้อมที่บุคคลจะมีปฏิริยาได้ตอบอย่างหนึ่งอย่างใดต่อเป้าหมายของทักษคติ

ฉลอง ภิมย์รัตน์ (2521 : 42) ให้ความหมายไว้ดังนี้

ทักษคติ หมายถึง ความพร้อมของบุคคลที่จะแสดงท่าทีตอบสนองต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามที่ได้เขยนึกคิด

ทักษคติ เป็นเรื่องที่เลียนแบบกันได้ เลื่อมสอณกันได้ อบรมกันได้และจัดเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดกันได้อย่างหนึ่ง

ทักษคติ เมื่อเกิดแก่บุคคล ก็เกิดแก่มวลชนได้ และเมื่อเกิดแก่มวลชนได้แล้วก็กลายเป็นทักษคติของกลุ่ม

พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และคณะ (2528 : 28) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทักษคติเป็นความรู้สึกทางด้านบวกและลบของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม ทำให้บุคคลพร้อมที่จะได้ตอบออกมาเป็นพฤติกรรม

จากความหมายของทักษคติที่นักจิตวิทยาทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น พอจะสรุปได้ว่า ทักษคติ หมายถึง ปฏิริยาทางอารมณ์ที่บุคคลแปรออกมาทางความรู้สึกเป็นพฤติกรรม ที่อาจจะเป็นรูปแบบของความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่บุคคลมีความเกี่ยวข้องพันด้วย คำว่าทักษคติไม่มีคำอื่น ๆ ที่มักจะใช้ปะปนกันอยู่เสมอ เช่นคำว่า ความเชื่อ ความศิกเห็น ข้อเท็จจริง ซึ่งจะเปรียบเทียบให้เห็นโดยชัดเจน ดังนี้

ความเชื่อ เป็นการจกระเบียบรวบรวมการรับรู้และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในโลกของแต่ละบุคคล ความเชื่อเป็นสิ่งที่ถูกนับรวมอยู่ในทักษคติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถูกนับรวมเข้าไว้ในองค์ประกอบเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อจึงเป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งของทักษคติ แต่ความเชื่อมิได้ประกอบด้วยความรู้สึกหรืออารมณ์และความพร้อมที่จะแสดงออกเป็นพฤติกรรมเช่นเดียวกับทักษคติ

ส่วนความศิกเห็นและทักษคตินั้น เซอร์สโตน (Thurstone, 1967 อ้างใน พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และคณะ, 2528 : 28) ได้ให้ความหมายในแง่การวัดทักษคติไว้ว่า ทักษคติเป็นความรู้สึกที่มีอยู่ในตัวบุคคล พร้อมทั้งอคติหรือความลำเอียง ความศิก ความกลัว ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ แต่ความศิกเห็นเป็นการแสดงทักษคติออกมาปรากฏให้ผู้อื่นทราบ โดยใช้ภาษาเป็นสื่อ ดังนั้นเราสามารถวัดทักษคติของบุคคลได้โดยพิจารณาจากภาษาที่บุคคลแสดงออกหรือพิจารณาจากความศิกเห็นนั่นเอง

สำหรับข้อเท็จจริงและทัศนคตินั้นมีข้อสังเกตได้ว่า ข้อเท็จจริงไม่มีลักษณะของความรู้ลึกและการประเมินอยู่ด้วยซึ่งต่างกับทัศนคติ

องค์ประกอบของทัศนคติ

ทัศนคติประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ (สุชา - สุรางค์ จันทย์ เอม, 2520 : 107 - 108)

1. **Cognition Component** เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับความรู้ลึกหรือความเชื่อถือของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หากบุคคลมีความรู้หรือเชื่อกว่าสิ่งใดสิ่งนั้นก็จะมีทัศนคติที่ต่อสิ่งนั้น ในทางตรงข้าม หากมีความรู้มาถ้อยว่าสิ่งใดไม่ดีก็จะไม่มีทัศนคติไปในทิศทางตรงกันข้าม คือ มีทัศนคติไม่ต่อสิ่งนั้น

2. **Feeling Component** เป็นองค์ประกอบทางด้านความรู้สึกของบุคคลซึ่งมีอารมณ์เกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หากบุคคลชอบหรือรัก หรือชอบที่จะไปบุคคลใดหรือสิ่งใด ก็จะช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อบุคคลนั้นหรือสิ่งนั้นด้วย แต่ถ้าหากมีความรู้สึกเกลียดหรือ โกรธบุคคลใดหรือสิ่งใด ก็จะก่อให้เกิดทัศนคติต่อบุคคลหรือสิ่งของนั้นไปในทางตรงกันข้าม

3. **Action tendency Component** เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคล คือ ความโน้มเอียงที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมใดออกมา โดยอย่างหนึ่งออกมา พฤติกรรมที่เขาแสดงออกมานั้น เกิดจากความรู้ และความรู้สึกที่เขามีอยู่เกี่ยวกับวัตถุ เหตุการณ์ หรือบุคคลนั้น ๆ นั้นเอง

จากการพิจารณาถึงองค์ประกอบทั้งสามอย่างที่กล่าวมาจะพบว่า การเกิดทัศนคติของบุคคลจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งสามอย่างเกี่ยวกันอย่างแยกไม่ออก ตัวอย่างเช่น ทัศนคติต่อยาบ้า เรามีความรู้ว่ายูว้าบาบก็เป็นสิ่งไม่ดี (Cognition Component) ก็ไม่ต้องการที่จะเสพหรือเกี่ยวข้องกับ (Feeling Component) และจะไม่ให้เรสนับสนุนใด ๆ ทั้งสิ้น (Action tendency Component) กรณีเช่นนี้เป็นการกระทำที่สอดคล้องกันจะไม่เกิดปัญหาทั้งของตนเอง แต่หากว่าเรามีความรู้ว่ายูว้าบาบเป็นสิ่งไม่ดี แต่ก็ยังเข้าไปเสพหรือเกี่ยวข้องกับยานี้พร้อมทั้งให้การสนับสนุนการเสพยาบ้าเช่นนี้แล้วจะเกิดปัญหา เกิดความขัดแย้งขึ้นในตัวเอง เพราะรู้ว่ามันเป็นสิ่งที่ไม่ดีแต่ยังข้องเกี่ยวกับและให้การสนับสนุน

โทรมอนดิส (Tnandis, 1971 อ้างใน พนมภัก วิบุลย์สวัสดิ์ และคณะ, 2528 : 84 - 85) กล่าวว่า พฤติกรรมที่บุคคลจะแสดงต่อสิ่งที่มีทัศนคติขึ้นอยู่กับมิติสำคัญ 2 ประการ คือ ความรู้สึกต่อสิ่งนั้น และความคั่งกรวดคิดต่อพหุประกับสิ่งนั้น ความรู้สึกแบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ ความรู้สึกทางด้านบวก และความรู้สึกทางด้านลบ ความคั่งกรวดคิดต่อพหุประแบ่งออกเป็น 2 ชั้นเช่นกัน คือ แสวงหาการติดต่อพหุประ และหลีกเลี่ยงการติดต่อพหุประ เจ็ทบนเป็นภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2.1

แสดงมิติ 2 ประการของพฤติกรรมที่แสดงต่อสิ่งที่ถูกเล่นด้วยทัศนคติ

ขลุ่ยกองต้อประกอบและหน้าที่ของทัศนคติที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าความสำคัญของการมีทัศนคติที่ดีต่อการป้องกันยาเสพติดจะมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการช่วยเพิ่มปริมาณเด็กที่ตัดสินใจไม่เสพยาบ้าได้ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำองค์ประกอบของทัศนคติมาใช้กำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการศึกษาพฤติกรรมการเสพยาบ้า โดยกำหนดให้องค์ประกอบด้านพฤติกรรมหรือการกระทำเป็นตัวอิสระ ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด อธิษหรือผลร้ายของการเสพยาเสพติด
2. ความรู้เกี่ยวกับสื่อลามกการเสพยาบ้า

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องกระบวนการยอมรับของเด็กของครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในการเสพยาเสพติดของเด็ก มีผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูอันเป็นปัจจัยทางครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับการติดยาเสพติดของเยาวชน เช่น เสวริน ปุณณะเกิตานนท์ (2517 : 4) ใช้แบบสอบถามทำการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาของเสพยาบ้าให้โทษในประเทศไทยและมีลูก เกี่ยวเนื่องในกลุ่มนักเรียน นิติศาสตร์ นักศึกษา สมาชิกในครัวเรือน พบว่าผู้ที่ไม่ใช้ยาเสพติดมักเป็นผู้ที่มาจากครอบครัวที่เป็นระเบียบเรียบร้อยและรักใคร่กลมเกลียวกัน ส่วนพรทิพย์ จิตรธร (2516) ศึกษาด้วยการสัมภาษณ์ผู้ป่วยซึ่งมารับการบำบัดรักษาเสพติด รายงานว่าเด็กที่ถูกชักจูงให้ไปเสพยาเสพติดมาจากครอบครัวที่มีปัญหา เด็กขาดความอบอุ่นไม่ได้รับความเอาใจใส่จากบิดา มารดาตั้งแต่เด็ก

สุวภาณี บัณฑิตพันธุ์กุล (2519) ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องซาเลียดให้โทษของเด็ก และเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กในส่วนของกลางและส่วนภูมิภาค ผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่มีผลตึงซาเลียดกลุ่มที่ศึกษาปรารภมากที่สุด คือ ต้องการความรักจากพ่อแม่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย สาเหตุนักเรียนไทยติดยา โดยนายแพทย์ฝั้น แสงสิงแก้ว และคณะ (2524) รายงานว่า นักเรียนที่ติดยามีจำนวนมากที่คิดว่าตนได้รับความรักความเอาใจใส่ดูแลจากบิดามารดาน้อยกว่าเพื่อน ๆ ที่ไม่ติดยา ส่วนนพพร พลนิษฐา (2522) พบว่าคนไข้เด็กที่มารับการรักษายาเสพติดที่โรงพยาบาลสงฆ์รพารักษ์ ส่วนมากแม้จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดาตั้งแต่เด็กจนถึงวัยรุ่นก็ตาม แต่ตามวัยก็มักประสบกับครอบครัวระหว่างบิดามารดา และบุตรที่แยกจาก เช่น เด็กไม่ได้รับความอบอุ่น และไม่มีเวลาใกล้ชิดกับบิดามารดาเหมือนเด็กคนอื่น ๆ ผลการวิจัยบิดามารดาไม่เข้าใจตัวที่มีทรมานที่เห็น ไม่ค่อยช่วยกัน มีปัญหาที่คิดครอบงำแก่กันและกันแล้วแต่มีพื้นที่ทางใจที่ไม่มีความรู้สึกออบอ้อมต่อลูกของตน

แคลปเพลา และมาร์ติน ได้ประมวลผลการวิจัยของ แคนดล และคณะ (Kaplan & Martin, 1984) ค้างไว้ Kandel et al., 1978) พบว่ามีลักษณะต่าง ๆ หลายประการที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและวัยรุ่น ซึ่งเป็นตัวทำนายได้ว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นหันไปสู่ออกฤทธิ์ ลักษณะแรกประการหนึ่ง คือ พ่อแม่ และลักษณะความใกล้ชิดกันและแม่ไม่ทำกิจกรรมร่วมกับลูกอีกด้วย นอกจากนี้ แคนดล และคณะ ยังได้ตั้งข้อสังเกตโดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่พ่อแม่ออกฤทธิ์จะ เป็นตัวทำนายที่สำคัญอย่างยิ่งว่าลูกจะติดยาเสพติดชนิดอื่นนอกเหนือจากอีกตัว เพราะฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวโดยมีความรัก ความอบอุ่น ตลอดจนมีการทำกิจกรรมร่วมกันย่อมเป็นภูมิคุ้มกันการติดยาเสพติดของเยาวชนได้อีกแห่งหนึ่ง

2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีพัฒนาบุคลิกและพฤติกรรม และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม พงษ์มณีผู้ศึกษาไว้พอสมควรคือ วิมลวรรณ ชอมระดิษ (2522 : 62 - 64) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร ในเรื่อง ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรม ความอดสาหัส การมีระเบียบและยอมทวิทย์ การเคารพผู้อื่น การยอมรับความผิดต่าง ๆ ทั้ง ขุนนางทางเศรษฐกิจ พื้นฐานทางการศึกษา ลักษณะอาชีพ ที่อยู่อาศัย การเลี้ยงดูอบรมของบิดามารดา โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 500 คน พบว่า นักเรียนชาย - หญิง ส่วนใหญ่ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจและพบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนชาย - หญิง ไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนที่บิดามารดาเป็นผู้ประกอบการเศรษฐกิจ การศึกษา อาชีพ ที่อยู่อาศัย และการเลี้ยงดูอบรมที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมแตกต่างกัน

ชลธี กุลประดิษฐ์ (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติที่มีต่อวัฒนธรรมไทยกับการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตเมืองพัทยา" เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติที่มีต่อวัฒนธรรมไทยกับการปรับตัวทางสังคม และเปรียบเทียบตามตัวแปรด้านระดับการศึกษาคาซัพพลายเออร์ตรง สถาบันที่ตั้งอยู่ที่อำเภอศรีราชา และเพศ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 282 คน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาเขตเมืองพัทยา ตัวอย่างที่ใช้คือ แบบสอบถามทัศนคติที่มีต่อวัฒนธรรมไทย และแบบสอบถามการปรับตัวทางสังคม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ทัศนคติที่มีต่อวัฒนธรรมไทย และการปรับตัวทางสังคม มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01 นักเรียนหญิงและนักเรียนชาย มีทัศนคติต่อวัฒนธรรมไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 01

2.5.3 งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพเด็กวัยประถมศึกษา หรือที่บุคลิกภาพเหมาะสม

และการเสริมแรงมีงานวิจัยที่น่าสนใจ คือ มัสเสน และคณะ (Musser, Conger, & Kagan, 1974) มีความเห็นว่า การที่เด็กของบิดามารดา อาจเป็นรากฐานสำคัญของความวิตกกังวลสำหรับเด็ก กล่าวคือ ด้วยวิธีการที่เข้มงวดเกินไปจะรบกวนต่อกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ และความเป็นตัวของตัวเองของบิดามารดาเข้าไว้ ทำให้เด็กมีความรู้สึกรังเกียจคนมีลักษณะที่เข้มงวด และสามารถควบคุมตนเองได้เป็นอย่างดี แต่ในทางตรงข้าม ถ้าเด็กได้แบบอย่างจากตัวแบบที่ไม่เหมาะสม (เช่น บิดาเป็นโรคทางจิต) ก็จะทำให้เด็กมีความรู้สึกละอายใจและมีความวิตกกังวลมากเพราะเด็กมีตัวแบบที่มีบุคลิกภาพที่ไม่พึงประสงค์ ฮอฟฟ์แมน (Hoffman, 1963) ได้กล่าวถึงบทบาทของบิดาไว้ว่า ถึงแม้บิดาจะไม่มีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ในวัยเด็กเช่นแม่แล้ว แต่จากกรณีวิจัยหลายเรื่องที่ฮอฟฟ์แมนได้ประมวลไว้ ก็พบว่าความสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูที่เกี่ยวกับการดำเนินทางสิ่งต่างๆ ในวัยเด็กได้ โดยเฉพาะต่อบุตรชาย ทั้งนี้เพราะเด็กวัยนี้ที่พัฒนาการทางด้านสติปัญญาเจริญถึงขั้นมีวุฒิภาวะสูงพอที่การอบรมของบิดาจะมีผลคือบุตรชายในการควบคุมตนเอง ซึ่งจะเห็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กชายด้วยลักษณะที่ขัดต่อระเบียบกฎหมายที่ในชั้นจริยธรรม

นายแพทย์ฝน แสงสิงแก้ว และคณะ (2524) ได้ทำการวิจัยสำรวจนักเรียนไทยศึกษาพบว่าบิดามารดาของเด็กนักเรียนที่คิดจนเสเพลให้โทษ ส่วนใหญ่มีบิดามารดาที่สูบบุหรี่หรือดื่มสุรา ส่วนไฟน์สไตน์ (Feinstein, 1978) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพจิตของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยฮิลลินนอยล์ พบว่าการใช้ยาของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์อย่างเด่นชัดกับการใช้ยาของผู้ปกครอง

แคนเดล (Kandel, 1974) ศึกษาอิทธิพลของบุคลิกต่างวัยและบุคลิกวัยเดียวกัน ต่อการใช้ยาของวัยรุ่น โดยการใช้แบบสอบถามวัยรุ่น บุคคลและเพื่อนสนิทของวัยรุ่น เกี่ยวกับการใช้สารเสพติด แคนเดล พบว่า วัยรุ่นที่ใช้ยาเสพติดผิดกฎหมายในอัตราสูง จะปรากฏในสถานการณ์ที่ทั้งบิดามารดาและเพื่อนของวัยรุ่นเหล่านั้นใช้สารเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี

“ทอมนี่เที่ยงบนทางวิเศษธรรม” ของ จักรพรรดิเลนส์ (Kandell 1971 อ้างใน Sutherland & Cressey, 1970) ที่อธิบายถึงพฤติกรรมเที่ยงบนว่าเป็นมีปัจจัยสำคัญในกรณีของบุคลิกภาพที่แสดงพฤติกรรมเที่ยงบนของบุคคลวัยรุ่น อาจเก็บพระเจ้าได้เห็นแบบอย่างพฤติกรรมเที่ยงบนจากกลุ่มเพื่อนวัยรุ่นด้วยกัน นอกจากที่ จักรพรรดิเลนส์ ยังได้จัดอันดับให้พระเจ้าว่า ควรเคารพที่พระเจ้าจะเป็นสื่อชักนำให้เด็กมีพฤติกรรมเที่ยงบนได้ โดยเคารพสื่อของพระเจ้าที่รวมตัวกันไว้พระเจ้าเป็นสื่อชักนำให้เด็กมีพฤติกรรมเที่ยงบนให้โดยเคารพสื่อแบบจิตวิญญาณพระเจ้า หรือพระเจ้ามีพระกรุณาที่ทับซ้อนไป ซึ่งทำให้เด็กต้องการหลักที่มั่นคงบรรยาทางสงฆ์

บทเรียนวิจัยและการประมวลผลแบบวิจัยที่กล่าวถึงพฤติกรรมหลายครั้ง (พรทิพย์ จิตรธร 2516, สนิทรี ถักมณี 2516, ปวีณนิก มีชัยวิวัฒน์, ศรีวิฑู ปุ่มมะพิลาสนนท์ 2517) และสหพนม เมืองแมน 2526 พบว่าสาเหตุของปัญหาเชิงจิตวิทยาของวัยรุ่นมี 4 ประการ คือ (1) การชักจูงจากเพื่อน (2) ความอยากรู้อยากเห็นอยากทดลอง (3) ปัญหาทางจิตใจ และ (4) ถูกหลอก

2531 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งถกเถียงกันเกี่ยวกับความเชื่อทางสังคมและการสนับสนุนทางสังคมได้มีผู้ที่การศึกษาไว้เป็นแนวทงหนึ่งนี้ การศึกษาของแพทย์หญิง สมหิวิ เลาปานนท์ (2525) รายงานว่าบิดามารดาหรือผู้ปกครองของผู้ป่วยที่มารับการบำบัดรักษาเสพติด ไม่มีความใกล้ชิดกับบุตรหลานของตน เพราะจะรับเวลาผู้รับที่ไปหา ส่วนใหญ่จะคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง (ร้อยละ 50) และปรึกษาเพื่อน (ร้อยละ 50) มากกว่าปรึกษาบิดามารดาหรือผู้ปกครอง นอกจากนี้ผลการศึกษาของแคปแลน และมาร์น (Kaplan & Marun, 1984) พบว่า เพื่อนมีอิทธิพลต่อการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น เนื่องจากการใช้ยาเสพติดจะงอกงามจากจะหาคนที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนที่ปฏิบัติตนไปด้วยธรรมแก่กมลของลูกพี่ลูกน้อง การใช้ยาเสพติดทั้งที่หน้าที ชักจูงบุคคลเหล่านั้นให้เลียนแบบด้วยการใช้ยาเสพติดมีอิทธิพลต่อมารีเอตส์

การศึกษาของ บลัม และ กูเน (Blum & Gunz 1973) อ้างใน สดทองใบ อุทัยรัมย์, 2530 : 29) พบว่า วัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างรายงานวิ ความยากของบิดามารดา เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งสำหรับพวกเขา เด็กเหล่านี้ได้ให้ข้อมูลถึงสาเหตุว่า ผู้ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของเขา คือ บิดามารดา ไม่ใช่กลุ่มเพื่อน ไม่ใช่พระเอกที่เป็นนักแสดง และ ไม่ใช่ นักกีฬาใด ๆ ทั้งสิ้น นอกจากนี้วัยรุ่นเหล่านี้ยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ไม่ว่าบิดามารดาจะถึงสอนอะไรแก่พวกเขาก็ตาม เขาถือว่ามีความสำคัญและได้ผลดีต่อพวกเขามากกว่าคำสั่งสอนหรือคำแนะนำของผู้อื่น เพราะฉะนั้น วัดสัน และ ลินเกรน (Watson & Langren, 1979) จึงได้กล่าวถึงการที่ผู้ใหญ่ที่ความเชื่อว่า บุคคลวัยรุ่นมักจะสนใจกลุ่มเพื่อน ที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันเพื่อร่วมทำกิจกรรมที่กลุ่มเพื่อนปรารถนา ซึ่งดูเหมือนว่าวิเศษธรรมของวัยรุ่นจะเป็นมีปัจจัยสำคัญเป็นอย่างมากที่ทำให้ผู้ใหญ่หันเหเหินกับเด็ก และทำให้เด็กเกิดความรู้สึกมาไกลนออกจากผู้ใหญ่

2.2 การใช้ข้อมูลเชิงวิจัยธรรม

- กระทำโดยพระภิกษุสงฆ์เถรปฏิบัติ
- กระทำโดยพระคฤหัสถ์บรรพชา
- กระทำโดยพระผู้อื่นทำหรือผู้อื่นเห็นจึงได้
- กระทำโดยพระเป็นหน้าที่ในสังฆม
- กระทำโดยพระเกินความับสัญญา
- กระทำโดยผู้เฒ่าผู้แก่

2.3 การทำสมาธิแบบพระเถรวาท

- การสมาธิแบบพระเถรวาท
- การสมาธิแบบพระเถรวาทที่ได้รับอนุญาต
- การสมาธิแบบพระเถรวาทที่ได้รับอนุญาตให้ทำ
- พุทธการสมาธิแบบพระเถรวาทที่ได้รับอนุญาตให้ทำ
- การสมาธิแบบพระเถรวาทที่ได้รับอนุญาตให้ทำ

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสมาธิ

- ความรู้เกี่ยวกับสมาธิแบบพระเถรวาท
- ความรู้เกี่ยวกับสมาธิแบบพระเถรวาท

3. ตัวอย่างตาม บทความนี้ ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการสมาธิของนักเรียน
มีขนาดแตกต่างกันไปตาม โดยแบ่งเป็นระดับ ดังนี้

3.1 ไม้คานอง

3.2 ไม้คานองไม้คานอง

3.3 ไม้คานองไม้คานอง

4. ตัวอย่างแบ่งกลุ่ม กำหนดให้ตรงกับด้านข้างของด้าน กรอบครีว สภาพเศรษฐกิจ
เป็นตัวอย่างกลุ่ม ได้แก่

4.1 พศ, ฮาญ, จีนเวียน

4.2 ที่ใช้ข้างที่ให้ไว้

4.3 สถานภาพของบรรพชาของคณาจารย์หรือผู้ปกครอง

4.4 ผู้ศึกษาและผู้ปกครองผู้เรียน

4.5 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้ปกครอง

แผนภูมิที่ 2.2
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

